

STORTINGET

Innst. 52 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:178 S (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebo, Mudassar Kapur, Kari-Anne Jønnes og Erlend Svardal Bøe om å la unge jobbe mer og skatte mindre

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i arbeidsmiljøloven som tillater ungdom mellom 15 og 18 år å arbeide frem til midnatt.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i arbeidsmiljøloven som tillater ungdom under 15 år å arbeide noe mer enn to timer på skoledager.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i alkoholloven som tillater personer som har nådd myndighetsalder, å selge, utlevere eller skjenke alkoholgruppe 3 når en person over 20 år har daglig tilsyn med salget.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om avvikling av Statsforvalterens godkjenningsordning for turistkommuner og overlate til kommunene selv å bestemme hvorvidt det skal være tillatt med søndagsåpne butikker i hele eller deler av kommunen.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025 om innføring av et forsøk med jobbskattefradrag

for unge etter modell fra regjeringen Solbergs forslag om dette.

- Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak som kan øke organisasjonsgraden blant unge, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 30. september 2024 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 15. oktober følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Komiteen mottok 3 innspill.

Sakens dokumenter er tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Marie-Helene H. Brandsdal, Per Vidar Kjølmoen, Bjørnar Skjæran og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebo, fra Senterpartiet, Tor Inge Eidesen og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Alf Erik Bergstøl Andersen og Dagfinn Henrik Olsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt,

Mímir Kristjánsson, viser til Representantforslag 178 S (2023–2024) fra Høyre om å la unge jobbe mer og skatte mindre. Komiteen mener det er positivt at unge mennesker får arbeidserfaring og lærer seg å tjene sine egne penger. Tidlig arbeidserfaring gir muligheter til å knytte kontakter, bygge CV, og utvikle selvtillit og ferdigheter i arbeidslivet. En deltids- eller sommerjobb for ungdom kan derfor legge grunnlaget for en mer stabil tilknytning til arbeidsmarkedet senere i livet. Samtidig har unge et særskilt behov for beskyttelse i arbeidsmiljøloven og må derfor sikres lønns- og arbeidsbetingelser som er tilpasset deres alder. Tidlig møte med arbeidslivet skal ikke gjøre at deres helse, sikkerhet, utvikling og skolegang blir skadelidende.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, registrerer at det i representantforslaget fremmes seks forslag. Det har kommet inn tre skriftlige innspill til saken. Flertallet vil trekke frem at flere av de begrensningene som gjelder arbeid og barn og unge, også er regulert i EØS-avtalen og andre folkerettslige forpliktelser.

Flertallet har også merket seg at regjeringen i sitt forslag til 2025-budsjett øker frikortgrensen fra 70 000 kroner til 100 000 kroner. Det vil stimulere unge kraftig til å ta en deltidsjobb og tidlig få arbeidserfaring.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at høringsinnspillene er gjennomgående positive. Disse medlemmer understreker at når unge får muligheten til å ha en jobb, kan det gi dem mange fordeler senere i livet. Et tidlig møte med arbeidslivet gir verdifull arbeidserfaring, som kommer godt med når de unge senere skal søke om en fulltidsjobb. Det er med på å bygge selvtillit og bidrar til å lære nye ferdigheter. Disse medlemmer mener arbeid bidrar til å utvikle ungdommens ansvarsfølelse ved at de lærer å møte forpliktelser, være punktlig og overholde tidsfrister. Muligheten til å tjene egne penger kan bidra til økonomisk selvstendighet og gir en god forberedelse for voksenlivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre understreker at det er viktig at ungdommer har ekstra beskyttelse i arbeidsmiljøloven. Barn og unge må få nok fritid og hvile, og følgelig bør arbeidstiden være godt regulert. Unge arbeidstakere bør i tillegg være godt kjent med rettighetene sine og bør i større grad være organiserte. Disse medlemmer mener samtidig at det finnes rom for noen forbedringer i regelverket som vil gjøre muligheten for å få mer arbeidserfaring litt større.

Forslag 1

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svar,

der det blant annet vises til at ungdom mellom 15 og 18 år i utgangspunktet skal ha arbeidsfri i minst 8 timer som omfatter kl. 23 til 06. Statsråden viser også til EU-direktiv 94/33/EF om vern av unge på arbeidsplassen, som er en del av EØS-avtalen og gir minimumsregler som skal beskytte unge. Statsråden sier videre:

«Det er et generelt krav at personer under 18 år ikke skal utføre arbeid som kan være til skade for deres helse, utvikling eller skolegang, og arbeidstiden skal ikke legges slik at den hindrer skolegang eller det å dra nytte av undervisningen. Dette gjelder både grunnskole og videregående opplæring. Ulike typer arbeid innebærer dessuten ulike belastninger, som kan variere ut fra når på døgnet det er snakk om. Jeg vil derfor være svært forsiktig med å utvide adgangen til nattarbeid for 15–17-åringene uten at det er godt begrunnet i et reelt behov.»

Disse medlemmer er enig med statsråden.

Komiteens medlemmer fra Høyre noterer seg at arbeidstidsbestemmelsene for ungdommer i dag allerede inneholder en hel rekke unntak. Det gir snodige utslag, for eksempel som at en ungdom med jobb på restaurant kan jobbe i oppvasken til midnatt, men ikke som servitør. Disse medlemmer er opptatt av at arbeidet ikke skal påvirke skolegangen, men vil presisere at med noe oppmykning av lovverket vil for eksempel flere få mulighet til å til å kunne jobbe til midnatt i skoleferier.

Disse medlemmer merker seg statsrådets argument om at EØS-avtalen må respekteres, men kan ikke se at dette er en hindring for å gi flere ungdommer, i flere sektorer og yrkesgrupper, anledning til å arbeide noe lenger. Disse medlemmer mener at en justering av nevnte bestemmelser vil kunne gi unge som ønsker det, mer rom til å jobbe.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i arbeidsmiljøloven som tillater flere ungdommer mellom 15 og 18 år, i flere sektorer, å arbeide frem til midnatt.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det må legges bedre til rette for at unge kan delta aktivt i arbeidslivet, og at vi som samfunn ikke må regulere til en situasjon der unges arbeidsdeltakelse vanskelig gjøres. Disse medlemmer støtter forslagsstillernes intensjon om å løse opp i tunge reguleringer med mangelfull praktisk relevans for flere bransjer. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for at flest mulig unge mennesker tidlig kan skape seg arbeidserfaring og lære seg verdien av deltakelse samt å kunne tjene egne penger. Disse medlemmer mener at det skal lønne seg å jobbe, og at folk derfor skal få beholde mer av egen inntekt. Det er en viktig verdi at flest mulig mennes-

ker kan greie seg selv på egen inntekt og ikke gjøres avhengig av offentlige støtteordninger. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at inntektsskatten skal reduseres for alle. Disse medlemmer mener videre også det er en grunnleggende verdi i den enkeltes selvstendige valg om å være organisert eller ikke, og støtter ikke en utvikling der myndighetene skal engasjere seg i dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å myke opp arbeidstidsbestemmelsene for ungdom i arbeidsmiljøloven.»

Forslag 2

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svar, der hun sier at vi må huske at det her er snakk om barn som ennå ikke er ferdig med grunnskolen, og hovedregelen er at barnarbeid er forbudt. Barn har et særlig behov for et strengt vern, og lange arbeidsøkter vil raskt komme i konflikt med hensynene som reglene om barnarbeid skal ivareta. Disse medlemmer ser derfor ingen grunn til å endre gjeldende regelverk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at det ikke er mulig å arbeide mer enn to timer på skoledager, selv om en skoledag kan variere mye i lengde og noen dager kan være så korte som noen få timer. Disse medlemmer mener at en justering av disse bestemmelsene vil kunne gi unge som ønsker det, mer rom til å jobbe.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet for å, innenfor våre folkerettslige forpliktelser, gi noen flere unntak og følgelig la flere ungdommer under 15 år arbeide noe mer enn to timer på skoledager.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at Høyre gjennom hele sin historie har motsatt seg lover og regler som beskytter vanlige folk mot utnyttning og utbytting i arbeidslivet. Selv om det er positivt om flere unge kommer i arbeid, må ikke det skje på en måte som går på bekostning av viktige arbeiderrettigheter. Disse medlemmer støtter derfor ikke Høyres forslag om å lempe på reglene for hvor lenge unge kan jobbe verken på kvelden eller i uka for øvrig.

Forslag 3

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets (helse- og omsorgsministerens) svar og vil særlig fremheve

at det er et grunnleggende prinsipp i alkoholloven at personer som har befatning med alkohol, selv må være over den alder som gjelder for kjøp av varen.

Disse medlemmer viser til at det er noen unntak for personer med enkelte fagbrev og i enkelte opplærings situasjoner. Alkohol i gruppe 3 har et særlig stort skadepotensial, og alderskravet er derfor 20 år. Disse medlemmer er enige med statsråden og vil ikke gå inn for en endring av alkoholloven som foreslått i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet registrerer at i likhet med arbeidstidsbestemmelsene inneholder også alkoholloven en rekke unntak for unge personer som jobber på steder hvor det serveres alkoholholdig drikke. Loven åpner for eksempel for at lærlinger kan servere alle typer alkohol under opplæring. Med endringer i alkoholloven vil regelverket kunne forenkles og gi flere myndige ungdommer mulighet til å arbeide på serveringssteder.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i alkoholloven som tillater personer som har nådd myndighetsalder, å selge, utlevere eller skjenke alkoholgruppe 3 når en person over 20 år har daglig tilsyn med salget.»

Forslag 4

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er viktig å skjerme søndagen som annerledesdag. Gjeldende regler gir mindre dagligvarebutikker frie åpningstider, og typiske turiststeder kan få unntak etter godkjenning fra statsforvalteren. Disse medlemmer mener dagens godkjenningsordning er helt nødvendig og viser for øvrig til statsrådets svar.

Komiteens medlemmer fra Høyre er kjent med at for unge som går på skole, finner arbeid vanligvis sted i helgene. Mange ungdommer både kan og vil arbeide på søndager, men lovens utforming gir store geografiske forskjeller på hvorvidt det er mulig. I dag må kommuner som ønsker å få større selvbestemmelse over åpningstider for salgssteder på søndager, få godkjenning til det av staten. Ved å legge avgjørelsen hos kommunene styrkes både det kommunale selvstyret og muligheten for flere salgssteder til å gi ungdommer arbeid i helgene.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en avvikling av Statsforvalterens godkjenningsordning for

turistkommuner og overlate til kommunene selv å bestemme hvorvidt det skal være tillatt med søndagsåpne butikker i hele eller deler av kommunen.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at næringsdrivende selv skal få bestemme egne åpningstider og at dette må ansees som en grunnleggende del av næringsfriheten i et samfunn.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvikle særskilte åpningstidsbestemmelser for næringsdrivende.»

Komiteens medlem fra Rødt ser med stor bekymring på uthulingen av søndagen som annerledesdag. Det er en fordel for samfunnet i stort og familiene i smått at vi har ferier og fridager sammen så langt dette er mulig. I praksis innebærer dette at vi trenger strenge begrensninger på søndagshandel. Dessverre ser vi at reglene mot søndagshandel blir omgått i stort omfang, og på stadig mer kreativt vis.

Allerede i dag er hver tredje kommune i Norge definerert som såkalt «turistkommune» med full søndagsåpning. Fremfor å gjøre det enda enklere å definere seg som «turistkommune», bør vi heller tette dette smutthullet. Dette medlem viser til Representantforslag 4 S (2022–2023), der Rødt har foreslått flere konkrete innstramminger i helligdagsfredloven. Dette medlem viser til at regjeringen har varslet at de vil gjøre en gjennomgang av reglene for søndagsåpent med mål om tette smutthull, og dette medlem avventer denne gjennomgangen med store forventninger.

Forslag 5

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige med forslagsstillerne i at et jobbskattefradrag for unge kan bidra til økt sysselsetting, og viser i den forbindelse til statsrådets svar:

«Skattesystemets rolle i å opprettholde insentivene til arbeid er viktig. Regjeringen utreder muligheten for en forsøksordning med et arbeidsfradrag for unge. Et arbeidsfradrag gis bare i arbeidsinntekt og gjør det relativt mer attraktivt å jobbe. Dersom en kommer til at et slikt forsøk er mulig og ønskelig å gjennomføre, vil det kunne gi verdifull kunnskap om hvordan insentiver påvirker overganger inn og ut av arbeidslivet.»

Disse medlemmer vil også understreke at regjeringen Støre foreslår å øke frikortgrensen fra 70 000 kroner til 100 000 kroner. Dette vil også stimulere unge til å ta en deltidsjobb og tidlig få arbeidserfaring.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at med arbeid kommer også inntekter og muligheten til å tjene egne penger. Regjeringen Solberg foreslo derfor i statsbudsjettet for 2022 å innføre et eget jobbskattefradrag for unge i arbeid. Det vil kunne styrke arbeidslinja gjennom å gjøre det mer lønnsomt å stå i jobb. Torvik-utvalget anbefalte i NOU 2022:20 Et helhetlig skattesystem å innføre et jobbskattefradrag, og viser blant annet til at land som Sverige, Danmark og Nederland har jobbskattefradrag eller lignende ordninger, som gir skattefordeler målrettet mot sysselsatte.

Regjeringen Støre har tidligere gitt positive signaler til et slikt forslag. Disse medlemmer viser til Prop. 1 LS (2023–2024) Skatter og avgifter 2024, hvor regjeringen skriver at de ønsker å utrede mulighetene for å gjennomføre en begrenset forsøksordning med arbeidsfradrag for unge. Disse medlemmer ønsker fortgang i å få på plass et slikt forsøk.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025, om innføring av et forsøk med jobbskattefradrag for unge etter modell av regjeringen Solbergs forslag om dette.»

Komiteens medlem fra Rødt er enig med forslagsstillerne i at det bør lønne seg å jobbe, ikke bare å eie eller arve. Samtidig er løsningen med såkalt jobbskattefradrag en uheldig diskriminering av de som er pensjonister eller mottar trygd. Fremfor å innføre en slik forskjellsbehandling bør det heller innføres generelle skatteuttak for alle med lave inntekter, uavhengig av om de mottar trygd, pensjon eller lønn.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til skatteuttak for folk med lav inntekt.»

Forslag 6

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er opptatt av å legge til rette for et godt organisert arbeidsliv, hvor arbeidstakernes rettigheter ivaretas og hvor de unge får en god start på yrkeskarrieren. Å øke de unges kunnskap om rettigheter, plikter og trepartssamarbeidet er viktig.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak som kan øke organisasjonsgraden blant unge, og komme tilbake til Stortinget på egnede måter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener denne regjeringen har gjennomført flere tiltak for å øke organisasjonsgraden generelt, tiltak som også treffer unge arbeidstakere. Blant annet har vi mer enn doblet skattefradraget for fagforeningskontingenten i denne regjeringensperiode. Disse medlemmer mener dette er et viktig tiltak for å nå denne gruppen, som gjerne har lavere lønnsinntekt enn den øvrige befolkningen selv om de ofte må betale en lavere medlemskontingent. Statsråden viser også til andre tiltak som allerede er gjennomført.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet for å, innenfor våre folkerettslige forpliktelser, gi noen flere unntak og følgelig la flere ungdommer under 15 år arbeide noe mer enn to timer på skoledager.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i alkoholloven som tillater personer som har nådd myndighetsalder, å selge, utlevere eller skjenke alkoholgruppe 3 når en person over 20 år har daglig tilsyn med salget.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag, senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2025, om innføring av et forsøk med jobbskattefradrag for unge etter modell av regjeringen Solbergs forslag om dette.

Forslag fra Høyre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i arbeidsmiljøloven som tillater flere ungdommer

mellom 15 og 18 år, i flere sektorer, å arbeide frem til midnatt.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en avvikling av Statsforvalterens godkjenningsordning for turistkommuner og overlate til kommunene selv å bestemme hvorvidt det skal være tillatt med søndagsåpne butikker i hele eller deler av kommunen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å myke opp arbeidstidsbestemmelsene for ungdom i arbeidsmiljøloven.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å avvikle særskilte åpningstidsbestemmelser for næringsdrivende.

Forslag fra Rødt:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til skatteutt for folk med lav inntekt.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak som kan øke organisasjonsgraden blant unge, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 19. november 2024

Freddy André Øvstegård

leder

Tor Inge Eidesen

ordfører

**DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2024/6457

Vår ref
24/3528-

Dato
15. oktober 2024

Representantforslag 178 S (2023–2024) om å la unge jobbe mer og skatte mindre

Jeg viser til brev fra komiteen 30. september 2024 der det bes om en vurdering av representantforslag 178 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø, Mudassar Kapur, Kari-Anne Jønnes og Erlend Svardal Bøe. Enkelte av forslagene faller inn under andre statsråders ansvarsområder. Helse- og omsorgsministeren har utformet svar til forslag nr. 3, Barne- og familieministren til forslag nr. 4 og Finansministren til forslag nr. 5.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det kan være flere fordeler ved å ha en jobb som ung. Tidlig arbeidserfaring gir muligheter til å knytte kontakter, bygge CV, utvikle selvtillit og ferdigheter i arbeidslivet. En deltids- eller sommerjobb som ungdom kan derfor legge grunnlaget for stabil tilknytning til arbeidsmarkedet senere i livet. Samtidig har unge et særskilt behov for beskyttelse, og må sikres arbeidsbetingelser som er tilpasset deres alder, slik at et tidlig møte med arbeidslivet ikke gjør at deres helse, sikkerhet, utvikling og skolegang blir skadelidende.

Det er en klart høyere andel sysselsatte unge mellom 15 og 24 år i Norge enn gjennomsnittet i Europa. Om lag halvparten i alderen 15-19 år var sysselsatt i 2023. Sysselsettingsandelen for ungdom i denne aldersgruppen er på et høyere nivå nå enn den har vært siden 1980-tallet. Sysselsettingen blant unge svinger mer over tid og er betydelig mer påvirket av konjunktorene enn for eldre aldersgrupper. Blant de yngste er det svært vanlig å kombinere jobb med utdanning, og flesteparten jobber deltid. Nesten én av tre under 20 år har en butikkjobb. I tillegg jobber mange innenfor overnatting og servering eller helse- og sosialtjenester

Jeg har følgende kommentarer til de enkelte forslagene som fremmes i representantforslaget:

Forslag 1 om å tillate ungdom å arbeide frem til midnatt

Jeg legger til grunn at forslagsstillerne med «ungdom» sikter til unge mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktige. Utgangspunktet er at disse ungdommene skal ha arbeidsfri i minst 8 timer som omfatter kl. 23 til 06. Vi har i dag i forskrift en rekke unntak fra dette, som i flere tilfeller åpner for at ungdom kan arbeide frem til midnatt. Disse er knyttet til spesifikke bransjer, typer arbeid og stilling, for eksempel arbeid på lærekontrakt i virksomheter innen hotell- og restauranternæringen.

EU-direktiv 94/33/EF om vern av unge på arbeidsplassen er en del av EØS-avtalen, og gir minimumsregler som skal beskytte unge mot økonomisk utnyttning og mot ethvert arbeid som kan skade deres sikkerhet, helse og deres fysiske, mentale, moralske eller sosiale utvikling eller gripe forstyrrende inn i deres utdanning. Hovedregelen etter direktivet er at barn og ungdom skal ha fri om natten (kl. 22–06 eller 23–07), men ungdom kan tillates å jobbe i nattetidsrommet innen særskilte virksomhetssektorer, men likevel ikke mellom kl. 00 og 04 (med noen få unntak).

Direktivet åpner etter Arbeids- og inkluderingsdepartementets vurdering ikke for generelt å tillate ungdom å arbeide frem til midnatt. Siden dette kun kan tillates «innen særskilte virksomhetssektorer», må direktivet forstås slik at hovedregelen skal være at dette *ikke* er tillatt, og at unntak fra dette utgangspunktet må fastsettes særskilt i regelverket og være knyttet til spesifikke bransjer eller lignende. Også andre folkerettslige forpliktelser, for eksempel Sosialpakten (ETS nr. 163), begrenser adgangen til å tillate ungdommer å arbeide om natten.

Jeg vil også påpeke at nattarbeid anses å være særlig belastende, og at barn og ungdom er blant de mest sårbare arbeidstakerne på grunn av sin unge alder og manglende erfaring og utvikling. Det er et generelt krav at personer under 18 år ikke skal utføre arbeid som kan være til skade for deres helse, utvikling eller skolegang, og arbeidstiden skal ikke legges slik at den hindrer skolegang eller det å dra nytte av undervisningen. Dette gjelder både grunnskole og videregående opplæring. Ulike typer arbeid innebærer dessuten ulike belastninger, som kan variere ut fra når på døgnet det er snakk om. Jeg vil derfor være svært forsiktig med å utvide adgangen til nattarbeid for 15–17-åringer uten at det er godt begrunnet i et reelt behov.

Forslag 2 om å tillate barn å arbeide mer enn to timer på skoledager

Forslagsstillerne ønsker en endring i arbeidsmiljøloven som tillater «ungdom under 15 år» å arbeide noe mer enn to timer på skoledager. Jeg legger til grunn at med dette menes barn som er under 15 år gamle eller som fortsatt er skolepliktige. For «ungdom», det vil si unge mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktige, gjelder ikke begrensningen på to timer arbeid i døgnet på skoledager.

Arbeid av barn som er under 15 år eller skolepliktige er i utgangspunktet forbudt. Dette er likevel tillatt for kulturelt og lignende arbeid, «lett arbeid» fra fylte 13 år og arbeid som ledd i skolegang eller praktisk yrkesorientering ved fylte 14 år. Det er en forutsetning at arbeidet ikke kan være til skade for sikkerhet, helse, utvikling eller skolegang, og arbeidstiden legges slik at den ikke hindrer skolegang eller hindrer å dra nytte av undervisningen.

For barn som er under 15 år eller er skolepliktig skal arbeidstiden ikke overstige 2 timer i døgnet på dager med undervisning. Dette tilsvarer kravet i direktivet om vern av unge på arbeidsplassen, som ikke åpner for å gjøre generelle unntak fra dette. Også Sosialpakten har bestemmelser som begrenser arbeidstiden for barn. Verken arbeidsmiljøloven eller direktivet gjør et skille mellom korte og lange skoledager. Det at skoledagen er kortere enkelte dager eller kortere for yngre barn, kan etter mitt syn uansett ikke begrunne en generell utvidelse av den daglige arbeidstiden, slik jeg oppfatter at forslagsstillerne ønsker. Vi må huske at det her er snakk om barn som ennå ikke er ferdig med grunnskolen, hvor hovedregelen er barnearbeid er forbudt. Barn har et særlig behov for et strengt vern, og lange arbeidsøkter vil raskt komme i konflikt med hensynene som reglene om barnearbeid skal ivareta.

Forslag 3 om å endre alkoholloven

For regjeringen er det viktig å opprettholde en restriktiv og helhetlig alkoholpolitikk, basert på effektive virkemidler. Et av disse virkemidlene er aldersgrenser for salg, skjenking og utlevering av alkoholholdig drikk, jf. alkoholloven § 1-5.

Et grunnleggende prinsipp i alkoholloven er at personer som har befatning med alkohol selv må være over den alder som gjelder for kjøp av varen. Dette er både av hensyn til at den mindreårige selv ikke skal ha tilgang på alkohol og at den mindreårige ikke skal omsette til bl.a. andre mindreårige.

Det finnes i dag et unntak fra aldersgrensene når det gjelder personer med kokk-, servitør- eller resepsjonistfagbrev, disse kan selge eller skjenke alkoholholdig drikk selv om de er under aldersgrensene i alkoholloven. I tillegg kan lærlinger og elever i kokk-, servitør- eller resepsjonistfag i videregående skole under praktisk opplæring i bedrift, likevel selge og servere alkoholholdig drikk når dette er nødvendig av hensyn til opplæringen. Det er da et vilkår at det foreligger en reell opplæringssituasjon, hvor salg eller servering av alkoholholdig drikk inngår som en del av en fastsatt læreplan.

Alkohol i gruppe 3 har et særlig stort skadepotensial og alderskravet er derfor 20 år. Det er viktig at omsetningen av denne varen foregår i særlig trygge former. Etter Helse- og omsorgsdepartementets syn tilsier dette at det ikke bør være mulig for 18 og 19-åringer å selge, skjenke eller utlevere alkohol gruppe 3 selv om en person over 20 år har daglig tilsyn med salget.

På generelt grunnlag er Helse- og omsorgsdepartementet av den oppfatning at det forhold at ikke alle personer over 18 år har anledning til å delta i selve omsetningen av alkoholholdig

drikk gruppe 3, ikke er en stor praktisk utfordring som gir grunnlag for å redusere på kravene til omsetning av alkohol. Hensynet til å begrense personer under 20 års befatning med alkohol gruppe 3 er mer tungtveiende. Jeg viser i den sammenheng også til at unntaksbestemmelsen som åpner for at mindreårige lærlinger kan få anledning til å selge alkoholholdig drikk, ivaretar hensynet til de som er under praktisk opplæring med sikte på å utdanne seg til å få fagbrev.

Helse- og omsorgsministren vil på denne bakgrunn ikke tilrå en endring i alkoholloven som foreslått i representantforslaget.

Forslag 4 om å avvikle statsforvalterens godkjenningsordning knyttet til søndagsåpne butikker

De siste tiårene har åpningstidene i varehandelen blitt vesentlig utvidet på kveldstid, ikke minst i dagligvarehandelen, etter at det ble frie åpningstider på hverdager. Dette antas å ha skapt jobbmuligheter for skoleungdom. Det kan likevel være et visst potensiale for tilleggssyssetning av skoleungdom på vanlige søndager, men mer søndagsarbeid kan gå på bekostning av andre hensyn.

Det er gitt forskrifter som gir status som typisk turiststed et stort antall steder i landet. Her er det normalt mulig med søndagsåpne butikker, i alle fall deler av året. Dessuten har mindre dagligvarebutikker frie åpningstider i medhold av helligdagsfredloven § 5 andre ledd nr. 1. Lønnsomhet er en forutsetning for at unge skal få jobb i varehandelen på søndager. Fordi lengre åpningstid ikke nødvendigvis medfører økt samlet konsum, kan det å spre handelen på ytterligere en arbeidsdag svekke lønnsomheten, og dermed påvirke åpningstider og arbeidstiden ellers i uka.

Dersom kommunene skulle få myndighet til å tillate faste utsalgssteder uansett størrelse og vareutvalg og å selge varer til forbrukere på vanlige søndager, er det etter Barne- og familieministrens vurdering fare for at næringsdrivende vil erfare at ulikheter mellom lokale regler vrir konkurransen. Antakelig vil virkningen over tid bli flere søndagsåpne butikker og en svekkelse av søndagen som annerledesdag. Begge deler er uheldig. Barne- og familiedepartementet viser for øvrig til Stortingets behandling av Dokument 8:6 L (2020-2021), og til drøftingen i NOU 2017: 17 punkt 7.2.4, hvor utvalget konkluderte med at kommunene bare bør «få rettsleg kompetanse til å regulere opningstidene innanfor rammer som sikrar at reguleringa ikkje blir konkurransevridande».

Forslag 5 om innføring av forsøk med jobbskattefradrag for unge

Finansministeren viser til at insentivene til arbeid generelt ivaretas gjennom å holde marginalsattene nede. Regjeringen har senket skattene på lave og middels inntekter i alle budsjettene som er lagt frem siden 2021. Lavere marginalsatt har styrket insentivene til arbeid for dem som allerede er i jobb, herunder personer som jobber ved siden av en offentlig ytelse. I tillegg kan lavere skatt gjøre det mer attraktivt å gå inn i arbeidslivet for personer uten skattepliktig inntekt, for eksempel sosialhjelpsmottakere, studenter eller hjemmeværende. I regjeringens forslag til 2025-budsjett økes frikortgrensen fra 70 000

kroner til 100 000 kroner. Det kan stimulere unge til å ta en deltidsjobb og tidlig få arbeidserfaring.

I dagens skattesystem skattlegges mange trygdeytelser på samme måte som lønn. Dette gjør skattesystemet oversiktlig og forutsigbart for eksempel når ytelser og arbeidsinntekt kombineres. Samtidig vil en skattelettelse som gis til lønsmottagere, også gis til personer som går på skattepliktige ytelser.

Skattesystemets rolle i å opprettholde insentivene til arbeid er viktig. Regjeringen utreder muligheten for en forsøksordning med et arbeidsfradrag for unge. Et arbeidsfradrag gis bare i arbeidsinntekt og gjør det relativt mer attraktivt å jobbe. Dersom en kommer til at et slikt forsøk er mulig og ønskelig å gjennomføre, vil det kunne gi verdifull kunnskap om hvordan insentiver påvirker overganger inn og ut av arbeidslivet.

Forslag 6 om tiltak for å øke organisasjonsgraden blant unge

Jeg forstår dette forslaget som at det gjelder unge arbeidstakere, også ut over myndighetsalder.

Et organisert arbeidsliv er et tryggere arbeidsliv. Høy organisasjonsgrad og sterke fagorganisasjoner er kjernen i den norske arbeidslivsmodellen. Denne regjeringen har derfor vært opptatt av å styrke det man kan kalle førstelinjeforsvaret for å sikre et trygt og seriøst arbeidsliv.

Unge arbeidstakere jobber oftere deltid og arbeider typisk i bransjer med lav organisasjonsgrad, slik som på serveringssteder og i butikk. Dette er viktige årsaker til at unge arbeidstakere har en lavere organisasjonsgrad enn resten av befolkningen.

Det er organisasjonene selv som har ansvar for rekruttering av medlemmer og for å sørge for at medlemskap i organisasjonen treffer unge arbeidstakere. Likevel kan myndighetene legge til rette for dette arbeidet gjennom blant annet økonomisk støtte og informasjon.

Denne regjeringen har gjennomført flere tiltak for å øke organisasjonsgraden generelt, tiltak som også treffer unge arbeidstakere. Blant annet har vi mer enn doblet skattefradraget for fagforeningskontingenten i denne regjeringsperioden. Det mener jeg er et viktig tiltak for å nå denne gruppen, som gjerne har lavere lønnsinntekt enn den øvrige befolkningen selv om de ofte må betale en lavere medlemskontingent.

Departementet nedsatte i 2019 en arbeidsgruppe med partene i arbeidslivet, som i bredt diskuterte tiltak for å styrke det organiserte arbeidslivet. Arbeidsgruppen leverte en rapport i juni 2021 der målgruppen for tiltakene i stor grad var rettet mot unge.

Arbeidsgruppen la hovedvekt på tiltak som bidrar til økt kunnskap om det organiserte arbeidslivet, der både organisasjonene og myndighetene har et felles ansvar. Jeg ønsker i

den forbindelse å trekke frem eksempelet Vinn-Vinn, som er et spill utviklet av NHO og LO til nettopp å øke kompetansen til unge om den norske arbeidslivsmodellen.

Å øke organisasjonsgraden er jevnlig tema i bransjeprogrammet for uteliv, som er en næring der det jobber mange unge arbeidstakere. I bransjeprogrammet er det planlagt et kunnskapsgrunnlag for å bedre kartlegge årsaker til den lave organisasjonsgraden i sektoren, noe som igjen vil kunne føre til nye tiltak for organisering av unge.

Med hilsen

Tonje Brenna

